כיתה ט' | תנ"ך | שיעור 2 מתוך 3 | 45 דק' | ירמיהו ז, ג-יא

"היכל ה' היכל ה'": נאום המקדש

🎯 מטרות השיעור

- התלמידים יסבירו את הטענה של ירמיהו נגד "דברי השקר" על המקדש.
- התלמידים יזהו את התנאים שירמיהו מציב לישיבה בארץ (משפט, גר יתום ואלמנה).
- התלמידים ינתחו את הדימוי "מערת פריצים" וידונו ביחס בין טקס לבין מוסר.

❓ השאלה הגדולה של היחידה

מה תפקידו של נביא: להוכיח, או לנחם?

בכל שיעור ממקמים את הנבואה על "ציר" בין תוכחה לנחמה, ובסוף היחידה כל תלמיד כותב עמדה.

🧪 פתיחה

שואלים: האם מספיק להגיע לבית הכנסת (או לטקס בבית הספר) כדי להיות אדם טוב? אוספים עמדות.

📖 הסבר למורה

ירמיהו עומד בשער בית ה' (ז, ב) ואומר: "היטיבו דרכיכם ומעלליכם, ואשכנה אתכם במקום הזה" (ז, ג). הוא מזהיר מפני הביטחון העיוור: "אל תבטחו לכם אל דברי השקר לאמר: היכל ה' היכל ה' היכל ה' המה" (ז, ד).

התנאים: לעשות משפט "בין איש ובין רעהו", לא לעשוק "גר יתום ואלמנה", לא לשפוך דם נקי ולא ללכת אחרי אלהים אחרים (ז, ה-ו). בפסוק ט רשימה שמזכירה את עשרת הדיברות ("הגנב רצח ונאף והשבע לשקר"), ובפסוק יא הדימוי החריף: "המערת פרצים היה הבית הזה".

קריאה מקובלת של הנאום: הבית אינו "קמע" שמגן אוטומטית; המקדש תלוי בהתנהגות המוסרית של העם. זו פרשנות, וכדאי שהתלמידים ינסחו אותה בעצמם.

זרמים: ממלכתי: בכיתה ט' עוברים ללמוד פרקי נבואה, וירמיהו א, ז ולא כלולים בתכנית. חמ"ד: אפשר להשתמש ביחידה כהעשרה, ולהוסיף פירושי רש"י ורד"ק מספריא.

📜 הפסוקים (מתוך מכון ממרא)

ירמיהו ז, ג-יא

(ג) כֹּה-אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת, אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, הֵיטִיבוּ דַרְכֵיכֶם, וּמַעַלְלֵיכֶם; וַאֲשַׁכְּנָה אֶתְכֶם, בַּמָּקוֹם הַזֶּה.

(ד) אַל-תִּבְטְחוּ לָכֶם, אֶל-דִּבְרֵי הַשֶּׁקֶר לֵאמֹר: הֵיכַל יְהוָה הֵיכַל יְהוָה, הֵיכַל יְהוָה הֵמָּה.

(ה) כִּי אִם-הֵיטֵיב תֵּיטִיבוּ, אֶת-דַּרְכֵיכֶם וְאֶת-מַעַלְלֵיכֶם: אִם-עָשׂוֹ תַעֲשׂוּ מִשְׁפָּט, בֵּין אִישׁ וּבֵין רֵעֵהוּ.

(ו) גֵּר יָתוֹם וְאַלְמָנָה, לֹא תַעֲשֹׁקוּ, וְדָם נָקִי, אַל-תִּשְׁפְּכוּ בַּמָּקוֹם הַזֶּה; וְאַחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים לֹא תֵלְכוּ, לְרַע לָכֶם.

(ז) וְשִׁכַּנְתִּי אֶתְכֶם, בַּמָּקוֹם הַזֶּה--בָּאָרֶץ, אֲשֶׁר נָתַתִּי לַאֲבוֹתֵיכֶם: לְמִן-עוֹלָם, וְעַד-עוֹלָם.

(ח) הִנֵּה אַתֶּם בֹּטְחִים לָכֶם, עַל-דִּבְרֵי הַשֶּׁקֶר--לְבִלְתִּי, הוֹעִיל.

(ט) הֲגָנֹב רָצֹחַ וְנָאֹף, וְהִשָּׁבֵעַ לַשֶּׁקֶר וְקַטֵּר לַבָּעַל; וְהָלֹךְ, אַחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים--אֲשֶׁר לֹא-יְדַעְתֶּם.

(י) וּבָאתֶם וַעֲמַדְתֶּם לְפָנַי, בַּבַּיִת הַזֶּה אֲשֶׁר נִקְרָא-שְׁמִי עָלָיו, וַאֲמַרְתֶּם, נִצַּלְנוּ--לְמַעַן עֲשׂוֹת, אֵת כָּל-הַתּוֹעֵבוֹת הָאֵלֶּה.

(יא) הַמְעָרַת פָּרִצִים, הָיָה הַבַּיִת הַזֶּה אֲשֶׁר-נִקְרָא-שְׁמִי עָלָיו--בְּעֵינֵיכֶם; גַּם אָנֹכִי הִנֵּה רָאִיתִי, נְאֻם-יְהוָה.

⚖️ כתוב / מפרשים

בטור הימני מה שכתוב בפסוק במפורש. בטור השמאלי פירוש אפשרי, ובו כתוב של מי הפירוש. הפירוש הוא דרך אחת להבין, לא חלק מהפסוק.

📜 כתוב (מה הפסוק אומר במפורש)	🔍 מפרשים (פירוש אפשרי, ושל מי)
(ז, ד) „היכל ה' היכל ה' היכל ה' המה“	*פירוש אפשרי:* החזרה המשולשת היא חיקוי של סיסמה שהעם חזר עליה בלי לחשוב.
(ז, ט) „הגנב רצח ונאף והשבע לשקר“	הרשימה מזכירה את עשרת הדיברות (חיבור שמקובל אצל מפרשים רבים).
(ז, יא) „המערת פרצים היה הבית הזה“	*פירוש אפשרי:* כמו שודדים שחוזרים למערה כדי להסתתר, העם בא למקדש כדי "להינצל" ולחזור לחטוא (ראו "ואמרתם נצלנו", ז, י).

👩‍🏫 מהלך השיעור (45 דקות)

חומרים: תנ"ך, דף העבודה

1. פתיחה: האם מספיק להגיע לטקס? (6 דקות)
2. קריאה של ז, ג-ז: "דברי השקר" מול התנאים (10 דקות)

3. קריאה של ז, ח-יא: הרשימה והדימוי (9 דקות)
4. דף העבודה בזוגות (12 דקות)
5. דיון: מה המקביל ל"היכל ה'" בימינו? וכרטיס יציאה (8 דקות)

💬 שאלות לדיון

הבנה (מה כתוב?)

1. מה הם "דברי השקר" לפי פסוק ד?
2. מה התנאים שירמיהו מציב בפסוקים ה-ו?

פרשנות (מה זה אומר?)

1. למה ירמיהו חוזר שלוש פעמים על "היכל ה'"?
2. מה פירוש "מערת פריצים"?

הערכה (מה דעתי?)

1. האם הביקורת של ירמיהו רלוונטית גם היום? תנו דוגמה.

🏁 סיכום השיעור

ממקמים את הנאום על הציר "תוכחה – נחמה": כאן תוכחה חריפה, אבל עם תנאי ותקווה ("ושכנתי אתכם במקום הזה", ז, ז).

🎟️ כרטיס יציאה (2 דקות)

בסוף השיעור כל תלמיד כותב על פתק:

1. דבר אחד שלמדתי היום: _____
2. שאלה אחת שעדיין יש לי: _____

💡 הערות למורה

נאום מקביל מופיע בירמיהו כו (ושם גם התגובה של העם). אפשר להטיל כמשימת העשרה.

📝 בדף העבודה

השוואה בין "דברי השקר" לבין התנאים, איתור הדיברות בפסוק ט, ניתוח דימוי ו★ שאלת אתגר. מחוון מלא בעמוד השני.

מקורות

- ירמיהו פרק ז (מכון ממרא)

מחוון למורה

מחוון: נאום המקדש: "היכל ה'"

1. העם: "היכל ה' היכל ה' היכל ה' המה", כלומר המקדש יגן עלינו. ה': להיטיב דרכים ומעללים, לעשות משפט בין איש לרעהו, לא לעשוק גר יתום ואלמנה, לא לשפוך דם נקי, לא ללכת אחרי אלהים אחרים.
2. לא תגנוב · לא תרצח · לא תנאף · לא תשבע לשקר (ונוסף: הליכה אחרי אלהים אחרים, "לא יהיה לך").
3. ב. שודדים, אנשים אלימים
4. הם אומרים "נצלנו" וממשיכים "לעשות את כל התועבות האלה". כמו שודדים שמתחבאים במערה ויוצאים שוב לשדוד, הם משתמשים במקדש כמקום מחסה כדי להמשיך לחטוא. (פירוש מקובל.)
5. תשובה פתוחה. לבדוק שיש סיסמה והסבר מה היא מכסה.